

Ictimai Səhiyyə fakultəsi

050803 – “Fizioterapiya və tibbi reabilitasiya” ixtisası üzrə

Fənin kodu – İF-13

“BİOMEXANİKANIN ƏSAS PRİNSİPLƏRİ” fənninin

Sillabusu

III semestr (payız semestri), 2023

Təhsil pilləsi: Bakalavriat

İxtisas: Fizioterapist və reabilitoloq

Tədris edilən fənnin növü: Əsas

AKTS: 3

İxtisasın adı: Fizioterapiya və tibbi reabilitologiya

Versiya: 2

Müraciət tarixi: il/ay/gün (müraciətə (ərizəyə) baxış müddəti 2 ay təşkil edir)

Təsdiq tarixi: il/ay/gün

Təsdiq edilmiş dərs proqramını əvəz edir: il/ay/gün

Qərar və təsdiq

Bu dərs proqramı -10.09.2023-cü il tarixində hazırlanmışdır. Dərs proqramı müvafiq Fakültə və İnnovasiya və keyfiyyətin idarə olunması şöbəsinin rəhbərləri tərəfindən yoxlanılmışdır. Proqram - _____ 2023-cü il tarixində təsdiq edilmişdir.

Qeydiyyat nömrəsi: Bu nömrə Tədris Departamenti tərəfindən veriləcək təsdiq nömrəsidir. Qeydiyyat nömrəsi fənnin koduna və verilmə tarixinə əsasən formalaşır.

Məsələn: İxtisasın kodu, fənnin kodu və təsdiq tarixi.

Kafedranın adı	Ünvan	Dərsin vaxtı	Web ünvan	Əlaqə nömrəsi
Fizioterapiya və tibbi reabilitasiya	Bakı şəhəri, Nəsimi rayonu, Mərdanov qardaşları 100	8.30-16.12	https://amu.edu.az/page/198/fizioterapiya-ve-tibbi-reabilitasiya-kafedrası#	0124413318

Tədris dili:
Az

ərbaycan

Fənni tədris edən müəllim(lər)

1. Vuqar Aslanlı - assistent
2. 8:30-16:12
3. +994708969919 (whatsapp)

Fənnin ardıcılıq və bacarıq şərtləri	
Skills which are expected	
Öncə tədrisi zəruri olan fənlər (Prerekvizit)	İnsan anatomiyası və tibbi terminologiya-2

Fənnin məqsədi : tələbələrə protezlər, əlamətlər, tətbiqlər, dəyişikliklər və mümkün fəsadlar barədə, amputasiyalı reabilitasiya anlayışını təmin etmək, amputasiya üçün müvafiq müalicə proqramını planlaşdırma və tətbiq etmək bacarığını əldə etmək, protezi hazırlama və ya istehsal prosesi haqqında olan məlumatlar, amputasiya edilmiş və ya anadangəlmə çatışmazlığı olan xəstə üçün müvafiq protez qərarı vermək, amputasiyaya müvafiq müalicə proqramını planlaşdırmaq və həyata keçirmək, protezi olan xəstələrdə reabilitasiya mərhələlərinə görə lazımı qiymətləndirmələri planlaşdırmaq və aparmaq kimi məlumatları verməkdən ibarətdir.

Fənnin tədrisi nəticəsində tələbələr;

1. Biomexanikanın mahiyyətini
2. İnsan bədəninin hərəkətinin mexanikasını və dinamikasını
3. Müxtəlif toxumaların biomexanikasını
4. Hərəkətin sağlam və patoloji biomexanikası
5. Orqanizmin necə hərəkət etdiyini və kineziologiya mütəxəssislərinin hərəkəti necə təkmilləşdirir və ya hərəkəti daha təhlükəsiz edə biləcəyini biləcəklər

Fənnin məzmunu

Biomexanika mexanika elmindən istifadə edərək canlıların hərəkətinin öyrənilməsi kimi müəyyən edilmişdir (Hatze, 1974). Mexanika, hərəkətin təsviri və qüvvələrin hərəkəti necə yaratması ilə məşğul olan fizikanın bir sahəsidir. Orqanizmə təsir edən qüvvələr hərəkət yarada, böyümə və inkişaf üçün sağlam stimula ola bilər və ya toxumaları həddən artıq yükləyərək zədələrə səbəb ola bilər. Biomexanika orqanizmin necə hərəkət etdiyini və kineziologiya mütəxəssislərinin hərəkəti necə təkmilləşdirir və ya hərəkəti daha təhlükəsiz edə biləcəyini anlamaq üçün zəruri olan konseptual və riyazi alətlər təqdim edir. Bu fənnin öyrənilən tələbələrin əsas hissəsi kineziologiya, İnsan Performansı və ya HPERD (Sağlamlıq, Fizika) sahələrində ixtisaslaşacaqlar.

Kineziologiya hərfi tərcümədə "hərəkətin öyrənilməsi" mənasını verən iki yunan fəlisindən gəlir. HPERD-dəki əksər Amerika ali təhsil proqramları indi öz şöbələrinin adında "kineziologiya"dan istifadə edir, çünki bu termin insan hərəkətinin öyrənilməsi üçün akademik sahə kimi tanınmağa başlanıb (Corbin & Eckert, 1990). Terminologiyadakı bu dəyişiklik çaşqınlıq yarada bilər, çünki "kineziologiya" həm də iyirminci əsrin birinci yarısında bədən tərbiyəsi dərəcəsi üçün tələb olunan tətbiqi anatomiya üzrə təməl kursun adıdır. Kineziologiyanın bu köhnə mənası bu gün də davam edir, ola bilsin ki, biomexanika yalnız bu yaxınlarda (1970-ci illərdən) elmi tədqiqatın tanınmış ixtisasına çevrilmişdir (Atwater, 1980; Wilkerson, 1997). Bu kitab kineziologiya terminindən insan hərəkətinin öyrənilməsinin bütün akademik sahəsinin müasir mənasında istifadə edəcəkdir. Kineziologiya ixtisasları insan hərəkətini təkmilləşdirməyə yönəlmiş karyera qurduqları üçün sizdən və demək olar ki, bütün kineziologiya tələbələrindən insan hərəkətinin biomexanikasına dair ən azı bir kurs keçməyiniz tələb olunur. Biomekanikani öyrənməyiniz yaxşı haldır. Dostlarınız və ailəniz kineziologiya ixtisasına malik olduğunuzu bildikdən sonra sizə həmişə belə suallar verəcəklər: bu yeni raketlərdən birini almıyam, dirsəyim niyə ağrıyır və ya ağrını necə dayandıra bilərəm? Bəzən elə gəlir ki, dostlarınız və ailəniz ağızlarından çıxan hər bir sözün "niyə" olduğu məktəbəqədər yaşa geriləyiblər? Bu ümumi təcrübə haqqında həqiqətən vacib olan odur ki, bu, insan hərəkəti peşəkarının həyatı üçün bir metaforadır. Peşələr problemlərin etibarlı həllinə imkan verən nəzəri və xüsusi biliklərin formal öyrənilməsini tələb edir. Bu, "peşəkar" sözünün ənənəvi mənasıdır və bugünkü ümumi istifadəsindən fərqlidir. Bu gün insanlar peşəkar idmançılara və ya rəssamlara müraciət edirlər, çünki insanlar bu işlərlə pul qazanırlar,

amma inanıram ki, kinesiologiya karyeraları tibb və ya hüquq kimi əsl peşələrə daha çox bənzəməyə çalışmalıdır.

2. Fənn mühazirə dərsləri şəkilində tədris olunacaqdır ki, burada da təqdimatlar və müzakirələr kimi tədris üsullarından istifadə olunacaqdır.

3. Fənn 2 ci kursda, yaz semestrində, 40 saat mühazirə, şəkilində 3 kreditdə tədris olunur.

4. Reabilitasiya hərəkətin və qamətin düzgün qiymətləndirilməsindən başlayır ki, bu da tələbələr üçün fənnin vacibliyini göstərir.

5. Tələbələrin əldə etdikləri biliklər stasionar və stasionardan kənar reabilitasiya xidmətində istifadə edəcəklər.

6. Tələbələrin bu bilikləri tibb müəssisələrində, idman müəssisələrində reabilitasiya və fiziki terapiya işində istifadə olunacaq

7. Tələbələr bu biliklərlə müxtəlif reabilitasiya sahələrində karyera qurmaq imkanına malik olacaqlar.

Fənnin tədris formatı

1. Üz-üzə

Hər movzunun ədəbiyyatı (kitab (adı, fəsilə), məqalə (jurnalın adı, ili, nömrəsi, səhifəsi və s.) və həmin ədəbiyyatın veb-adresi göstərilməlidir

№	Topic Mövzu (mühazirə)	Readings (Ədəbiyyat)	Saat
1	İnsan hərəkətinin biomexanikasına giriş	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
2	Biomexanikanın əsas sahələri	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
3	Biomexanikanın əsasları və keyfiyyətli analiz	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
4	İnsan anatomiyasına	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway	2

	və bəzi əsas terminologiyaya baxış.	NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	
5	Anatomik təsvir və onun sərhədləri	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
6	Analiz üsulları I: Vektorların, Dyadiklərin, Matrislərin İcmalı	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
7	Əzələ-isklet sisteminin mexanikası	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
8	Toxuma biomexanikası	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
9	Toxuma biomexanikası	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
10	Xətti və bucaq kinematikası	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business	2

		Media, LLC	
11	Xətti kinetika	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
12	Bucaq kinetikası	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
13	Bioloji mayenin mexanikası	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC.	2
14	Bədən tərbiyəsində biomexanikanın tətbiqi	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
15	Keyfiyyət analizində biomexanikanın tətbiqi	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
16	Məşqçilikdə biomexanikanın tətbiqi	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
17	Biomexanikanın güc tətbiqində və situasiyalarda tətbiq	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics //	2

	edilməsi	Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	
18	İdman təbabətində və reabilitasiyada biomexanikanın tətbiqi	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
19	Təkrar	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2
20	İmtahana hazırlıq	1. L. L. Faulkner. PRINCIPLES OF BIOMECHANICS// CRC Press Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW, Suite 300 Boca Raton, FL 33487-2742 © 2009 2. Duane Knudson. Fundamentals of Biomechanics // Second Edition // Library of Congress Control Number: 2007925371 ISBN 978-0-387-49311-4 e-ISBN 978-0-387-49312-1 Printed on acid-free paper. © 2007 Springer Science+Business Media, LLC	2

Tədris və öyrənmə metodları

- müəhazirə, seminarlar

Qiymətləndirmə üsulları	Qiymət (bal)
Semestr sonu imtahan	50
Cari qiymətləndirmə kollokvium	40 – 2022/2023 tədris ilində I kurs, 30 – digər kurslar
Davamiyyətə görə qiymətləndirmə	0 – 2022/2023 tədris ilində I kurs, 10 – digər kurslar
Sərbəst iş	10

Qiymətlərin dəyərləndirilməsi

Hərf işarələri	Bal	Qiymətin açıqlaması
A	91-100	“Əla”

B	81-90	“Çox yaxşı”
C	71-80	“Yaxşı”
D	61-70	“Kafi”
E	57-60	“Qənaət bəxş”
F	0-50	“Qeyri kafi”

Hər bir sərbəst işin aşağıda göstərilədiyi kimi qiymətləndirmə sistemi olmalıdır. Fundamental və laboratoriya fənlərdə bir və ya iki sərbəst iş olmalıdır (Essay və ya layihə əsaslı). (İki sərbəst iş verilsə, hər birinin öz qiymətləndirmə sistemi və müəyyən edilmiş meyarların balı olmalıdır. 10 ballıq sistem olduğundan, qiymətləndirilən sərbəst işin hər biri 5 ballıq sistemdən ibarət olmalıdır)

Sərbəst iş

Yazılma forması və mövzular göstərilməlidir

Yazılma forması

- **Məlumatların aktuallığı və keyfiyyəti.** Seçdiyiniz ölkədə/regionda səhiyyə və sağlamlıqla bağlı inkişaf/vəziyyət sahəsində situasiyanı təsvir etmək üçün təqdim etdiyiniz məlumatların maksimum aktual, tam və dəqiq olduğundan əmin olun. Verilənləri diqqətlə seçin, verilənləri dəqiq təsvir edin və mətnə onlara istinad edin. Seçiminizi əsaslandırın və bunun vacib olduğunu necə başa düşdüyünüzü göstərin.
- **Analiz və əsaslandırma.** Seçdiyiniz ölkədə/regionda sağlamlıqla bağlı situasiyanın analizinin keyfiyyəti necədir? Sağlamlığa/problemə təsir göstərən geniş spektrli amillərdən istifadə edin, habelə, yerli və qlobal təsirləri nəzərə alın. Oxuduqlarınızın təsvirindən kənara çıxan yaradıcı və analitik düşüncə tərzini nümayiş etdirin.
- **Ədəbiyyatın tədqiqi və istifadəsi.** Qiymətləndirmənin əsasını təşkil edən nəşr olunan ədəbiyyat nə dərəcədə keyfiyyətli və lazımı qaydadadır? Hansı məhdudlaşdırıcı amillərlə qarşılaşdınız? Mövcud məlumatlardan, nəzəriyyədən və digər mütəxəssislərin fikirlərindən istifadə edin. Əsas anlayışları aydın şəkildə təsvir edin. Fənn üçün təqdim olunmuş ədəbiyyatdan kənara çıxın. Mövzunuza aid lazım olan bütün termin və anlayışlardan düzgün istifadə edin.
- **İşin strukturu və təqdimatı.** İş məntiqi qaydada izah edin və akademik yazı üçün uyğun olan aydın Azərbaycan/ingilis/rus dilində yazın. Bu struktura riayət edin: Giriş; Əsas fikir/əsas məna; Metodlar (əgər varsa); Tənqidi iradlar/tənqidi analiz; Nəticə; Yekun.
- **İstinadlar.** İşinizə lazımı və yüksək dürüstlüyə malik istinadların olduğundan əmin olun (istər resenziyalı jurnal, istərsə də digər yazılı və ya onlayn mənbələr olsun). "Ağ" və "boz" ədəbiyyatdan istifadə edin. Sitat gətirdikdə, APA və ya Vancouver üslubundan istifadə edin (birbaşa saytdakı mətnə istinad olacaq və orada hər iki metodun təsviri veriləcək).

Mövzular

1. İnsan bədəninin biomexanikasına giriş
2. Biomexanikanın əsas sahələri
3. Biomexanikanın əsasları və keyfiyyətli analiz
4. İnsan anatomiyasına və bəzi əsas terminologiyaya baxış
5. Anatomik təsvir və onun sərhədləri
6. Analiz üsulları I: Vektorların, dyadiklərin, matrislərin icmalı
7. Əzələ-isklet sisteminin mexanikası
8. Toxuma biomexanikası
9. Toxuma biomexanikası
10. Xətti və bucaq kinematikası
11. Xətti kinetika
12. Bucaq kinetikasi
13. Bioloji maye mexanikası
14. Bədən tərbiyəsində biomexanikanın tətbiqi
15. Keyfiyyət analizində biomexanikanın tətbiqi
16. Məşqçilikdə biomexanikanın tətbiqi
17. Biomexanikanın güc tətbiqində və situasiyalarda tətbiq edilməsi
18. İdman təbabətində və reabilitasiyada biomexanikanın tətbiqi

Sərbəst işlərin (Essay/ layihə əsaslı) qiymətləndirmə şkalası

Kriteriya	Üzərində işləməli	Fikiri inkişaf etdirməli	Kafi	Yaxşı	Əla
Məlumatların aktuallığı və keyfiyyəti	Mövzunu əhatə etmir. Məlumatda mühüm nöqsanlar. Məlumatların ciddi şəkildə yanlış təsviri. 1 – 3 bal	Mövzunun bəzi hissələrini əhatə edir. Məlumatda bəzi əsas nöqsanlar və məlumatların yanlış təsviri. 4–5 bal	Mövzunu əhatə edir. Məlumatda bəzi kiçik nöqsanlar. Məlumatlar əsasən düzgün şərh olunur. 6–7 bal	Mövzunun əsas aspektlərinə toxunur. Məlumatda bir neçə boşluq. Məlumatlar yaxşı şərh olunur. 8 – 9 bal	Mövzunun bütün aspektlərini hərtərəfli əhatə edir. Bütün müvafiq məlumatlar tapşırığa daxil edilmişdir. Məlumatlar yaxşı təhlil edilir və düzgün şərh olunur. 10 bal
Analiz və əsaslandırma	Əsaslandırmada ciddi səhvlər. Analiz çox zəifdir və ya yoxdur. Orijinal müşahidələr yoxdur. 1 – 4 bal	Əsaslandırmada bəzi səhvlər. Zəif analiz aparılıb. Az sayda orijinal müşahidə mövcuddur.	Verilənlərin/məlumatların güclü və zəif tərəflərini əsaslandırır. Analiz əsaslıdır və bəzi sübutlarla dəstəklənir. Bəzi orijinal müşahidələr qeyd edilir. 6 – 7 bal	Analiz yaxşı əsaslandırılıb və bir neçə müvafiq sübutlarla dəstəklənir. Yaxşı sintez edilmişdir və ardıcıl arqument və sübutlar	Sübut və arqumentlər geniş istifadə edilib, tənqidi qiymətləndirilib. Güclü, vahid arqument sübutlarla dəstəklənir. Orijinal və yeni müşahidələr

		5 bal		mövcuddür. Yeni müşahidələr və orijinal düşüncə nümayiş edir . 8 – 9 bal	nümayiş edir. 10 bal
İşin strukturu və təqdimatı	Tapşırıq strukturlaşdırılmamış və ya əsasən siyahılarla çox strukturlaşdırılmışdır. Giriş, bölmələr və nəticə yoxdur və ya qeyri-müəyyəndir. İnformasiya zəif təşkil olunub və məntiqi şəkildə qurulmamışdır. 1 – 4 bal	Tapşırıq müəyyən struktura malikdir. Giriş, bölmələr və nəticə bir-birindən ayrılıb. Bəzi məlumatlar zəif təşkil olunub, məntiqi şəkildə qurulmuş fikirlər azdır. 5 bal	Tapşırıq strukturu ümumiyyətlə yaxşıdır. Giriş, bölmələr və nəticə bir-birindən ayrılıb. Məlumatların əksəriyyəti yaxşı təqdim edilib və ümumiyyətlə məntiqlidir. 6 – 7 bal	Tapşırıq yaxşı quruluşa malikdir. Aydın giriş, bölmələr və nəticə mövcuddur. Məlumat yaxşı təqdim edilib və məntiqlidir. 8 – 9 bal	Tapşırıq çox yaxşı qurulmuşdur. Aydın və yaxşı təşkil olunmuş giriş, bölmələr və nəticə izlənilir. Tapşırığın strukturu məntiqlidir. Nəşr edilmiş əsərə bənzəyir. 10 bal
Ədəbiyyatın tədqiqi və istifadəsi	Çox az (<4) mənbə və istinadlar istifadə edilmişdir. Material yalnız bir mənbədən əldə edilir (məsələn, veb saytlar, dərsliklər). Tənqidi yanaşma olmadan yalnız məlumat verilib. 1 – 4 bal	İstifadə olunan az sayda (4-5) mənbə var. Material məhdud sayda mənbəni əhatə edir. 5 bal	İstifadə olunan orta (6-9) sayda mənbə var. İstifadə olunan mənbələr növündə bəzi müxtəlifliklər qeyd edilir, xüsusən də resenziyalı jurnallardan məqalələr var. 6 – 7 bal	Kifayət qədər çox mənbələr istifadə edilmişdir (10-11). İstinadlar müxtəlif mənbələrdən gəlir. 8 – 9 bal	Çoxlu sayda mənbə var (11>). Saytlar, məqalələr, hökumət hesabatları, dərsliklər və s. daxil olmaqla çoxlu sayda istinadlardan istifadə olunur. Tənqidi yanaşma nümayiş edir. 10 bal
İstinadlar	Digər müəlliflərin məlumatlarının hissəvi istifadəsi (plagiat). İstinad üslubu çox zəifdir. 1 – 4 bal	Bəzi mənbələr qəbul olunur. İstinad üslubu zəifdir. 5 bal	Mənbələr tanınır. İstinad tərzü düzgündür. 6 – 7 bal	Mənbələr tanınır və istinad üslubundan yaxşı istifadə olunur. 8 – 9 bal	Bütün mənbələr tanınır, istinad üslubu tamamilə düzdür. 10 bal
% göstəricisi	50% -dan az	50-64%	60-70%	80-90%	100%
Yekun bal	Yekun balın orta qiymətinin hesablanması	Yekun balın orta qiymətinin hesablanması	Yekun balın orta qiymətinin hesablanması	Yekun balın orta qiymətinin hesablanması	Yekun balın orta qiymətinin hesablanması

Sərbəst işlərin (Essay/ layihə əsaslı) qiymətindən Təqdimatın bacarığının balı çıxılır. Bunulada Yekun bal hesablanır.

Təqdimatın (presentasiyanın) qiymətləndirilmə matrisi

RUBRİK (meyar)	ƏLA	Yaxşı	Orta (Kafi, qənaətbəxş)	Zəif (qeyri-qənaətbəxş)
Məzmun: Mövzuya aiddir, ətraflı və dəqiqdir	Məzmun mövzunu tam əhatə edir. Müzakirəyə çıxarılan mülahizələr bütün hallarda faktlara əsaslanır. 0	Məzmun mövzunu demək olar ki, tam əhatə edir. Müzakirəyə çıxarılan mülahizələr əksər hallarda faktlara əsaslanır. 1	Məzmun mövzunun əsas məğzini əhatə edir. Müzakirəyə çıxarılan bir çox mülahizələr faktlara əsaslanmır. 2	Məzmun mövzunun əsas məğzini çox az əhatə edir. Müzakirəyə çıxarılan əksər mülahizələr faktlara əsaslanmır (tələbənin öz fikirləridir) 3
Bilik: Mövzu üzrə biliyini nümayiş etdirir	Mövzu ilə bağlı hərtərəfli bilik nümayiş etdirdi. Mövzunun mənimsənilməsini nümayiş etdirmək üçün əlavə qiymətləndirici sualları cavablandırır. 0	Mövzu ilə bağlı kifayət qədər bilik nümayiş etdirdi. Mövzunun mənimsənilməsini nümayiş etdirmək üçün əlavə qiymətləndirici sualları qismən cavablandırır. 1	Mövzu ilə bağlı qənaətbəxş bilik nümayiş etdirdi. Mövzunun mənimsənilməsini nümayiş etdirmək üçün əlavə qiymətləndirici sualları çox az cavablandırır. 2	Mövzu ilə bağlı çox az (qeyri-qənaətbəxş) bilik nümayiş etdirdi. Mövzunun mənimsənilməsini nümayiş etdirmək üçün əlavə qiymətləndirici sualları cavablandırmır. 3
Duruş/Göz təması/Maner: Uyğun duruş və effektiv göz təması	Uyğun duruş və tam özünə inamla təqdimat edir. Yerdəyişmə, ifrat dərəcədə jestikulyasiya və digər əsəbi davranışlardan çəkinir. Dinləyicilərlə göz təması qurur. 0	Təqdimatın çox hissəsi düz dayanır və tam özünə inamla təqdimat edir. Təqdimat zamanı dəfələrlə göz təması qurur. 1	Təqdimat zamanı bəzən sarsılır, yerində tərpnir və ya narahat görünür. Bir və ya iki dinləyici ilə göz təması qurur. 2	Duruş uyğun deyil. Yerdəyişmə, ifrat dərəcədə jestikulyasiya və digər əsəbi davranışlar gözü çarpır. Dinləyicilərlə demək olar ki, göz təması qurmayır. 3
Həvəsli olması: Enerjili, inamlı, həyəcənsiz	Təqdimat zamanı həvəsli və inamlı görünürdü. Dinləyicilərin tam diqqətini və marağını oyada	Təqdimat zamanı kifayət qədər həvəsli və inamlı görünürdü. Dinləyicilərin əsasən diqqətini və	Təqdimat zamanı mövzu ilə əlaqəli az həvəsli və az inamlı görünürdü. Bir və ya bir neçə dəfə auditoriyanı	Mövzu ilə bağlı çox az həvəs göstərdi və ya heç həvəs göstərmədi. Auditoriyanı cəlb etmək üçün

	bildi. 0	marağını oyada bildi. 1	cəlb etmək üçün davranışı dəyişdirməyə çalışdı. Bəzi dinləyicilərin diqqətini və marağını itirdi. 2	davranışı dəyişdirməyə çalışmadı. Dinləyicilərin diqqətini və marağını itirdi. 3
Auditoriya: Auditoriya ilə əlaqə	Təqdimat zamanı nitq, danışıq tərzini və səs hündürlüyü tam düzgün qurulub. Dinləyici rəyinə əsaslanan moderativ danışıq tərzini nümayiş edir. Dinləyicilərin suallarını və şərtlərini tam sakit və fəsahtli cavablandırır. 0	Təqdimat zamanı nitq və danışıq tərzini əsasən düzgün qurulub. Dinləyici rəyinə əsaslanan kifayət qədər moderativ danışıq tərzini nümayiş edir. Dinləyicilərin suallarını və şərtlərini əsasən cavablandırır. 1	Təqdimat zamanı nitq və danışıq tərzini qismən tənzimlənib. Dinləyicilər tələb etdikdə daha yüksək səslə danışır. Dinləyicilərin suallarını və şərtlərini qismən cavablandırır. 2	Təqdimat zamanı səs hündürlüyünü və danışıq tərzini tənzimləmədi. Dinləyicilərin suallarını və şərtlərini cavablandıra bilmədi. 3
Vaxt: Müvafiq tempdə danışır	Mükəmməl vaxt tənzimlənməsi və danışıq tempi 0	Düzgün vaxt tənzimlənməsi və danışıq tempi 1	Çox qısa və ya çox uzun təqdimat müddəti 2	Düzgün tənzimlənməyən təqdimat müddəti 3

Sərbəst işlərin təhvil verilməsi üçün son tarixlər	İmtahanların tarixləri
dekabr	yanvar

Tapşırıqların və imtahanların xarakteri.	Keçmiş imtahanların nümunələrinin olması (testlər, imtahandan çəkilişlər, sərbəst işlərin yaxşı nümunəsi və s.)

Студенческий Кодекс Поведения/ Tələbənin Davranış Kodeksi

Link

Universitet siyasəti – akademik dürüstlük

Link

Akademik dürüstlük prinsipi və plagiathıq

Azərbaycan Tibb Universiteti mütəmadi olaraq akademik dürüstlük prinsipinə əsaslanan öyrənmə mədəniyyətini inkişaf etdirməyə çalışır. ATU-nun bütün heyətindən və tələbələrindən bu akademik dürüstlük prinsipinə riayət etmələri tələb olunur. Akademik pozuntunun bir növü olan plagiat, dürüstlük prinsiplərinə xələl gətirir və ATU-da buna yol verilmir.

Plagiat başqasının dərc edilmiş və ya dərc olunmamış ideyalarının istinadsız istifadəsi kimi müəyyən edilir. Bu, məqalənin bir hissəsinin və ya bütövlükdə yeni müəlliflik altında təqdim edilməsi ola bilər. Plagiat müəllifin öz materialından təkrar istifadə etməsini əhatə edir (bəzən “lazımsız nəşr” kimi də tanınır). Plagiatdan qaçmaq üçün mənbələr açıqlanmalıdır. Sitatlar dırnaq işarəsinə qoyulmalı və ya yenidən yazılmalıdır. Əgər başqasının yazılı materialının illüstrasiyalarından və ya materialın böyük hissələrindən istifadə ediləcəksə, müəlliflər icazə almalı və müvafiq sitat gətirməlidirlər.

Aşağıda plagiatın nə olduğu və bu barədə əlavə məlumatı haradan əldə edə biləcəyinizlə bağlı məlumatlar əks olunmuşdur. Hər hansı tapşırıq və akademik işlərinizdə plagiatdan yayınmaq üçün plagiatın nə olduğunu başa düşdüyünüzə əmin olmaq ATU tələbəsi olaraq daşdıığınız məsuliyyətin bir hissəsidir.

Plagiatlıq nədir?

Plagiatlıq “**bu və ya digər şəxsə məxsus söz və ya fikirlərin mənbəyinə istinad etmədən öz adı altında tamamilə və ya qismən istifadə edilməsi**” deməkdir. Plagiat bir növ intellektual oğurluqdur. Bu, qəsdən fırıldaqılıqdan, söz və ya fikrin hər hansı mənbədən düzgün şəkildə istinad edilmədən kopyalanmasına qədər bir çox formada ola bilər. ATU plagiatı aşağıdakı kateqoriyalara ayırır:

- **Birbaşa köçürmək:** Mənbəyə istinad etmədən və dırnaq işarələrindən istifadə etmədən orijinal mətn və ya fikrlə eyni və ya tamamilə oxşar sözlərin istifadəsi. Buraya kitabdan, məqalədən, hesabatdan və ya digər yazılı sənəddən, təqdimatdan, kompozisiyadan, çertyojdan, tərtibatdan, qrafikdən, sxemdən, kompüter proqramından və ya proqram təminatından, veb saytdan, internetdən, digər elektron mənbədən və ya başqa birinin tapşırığından materialların, ideyaların və ya konsepsiyaların müvafiq şəkildə istinad edilmədən surətinin kopyalanması daxildir. Buraya eyni zamanda sitat gətirilən və sitatsız (kopyalanan) hissələrin birləşdirilməsi də daxil ola bilər.
- **Mənbənin yanlış parafraz edilməsi:** Əsas məzmun və strukturu eyni saxlamaqla, mənbə materialda bir neçə söz və ya ifadənin dəyişdirilməsi. Bu eyni zamanda, bir şəxsin digərinin fikir və ya sözlərini mənbə göstərmədən başqa sözlərlə ifadə etdiyi təqdimatlar və müvafiq istinadlar olmadan sitat və izahatları yeni bir bütün halında birləşdirmək üçün də keçərlidir.
- **Mozaik/Yamaq işi plagiat:** Başqa mənbələrdən bir nüsxənin müxtəlif hissələrini götürüb onları birləşdirərək yeni bir hissə yaratmaq və onu öz orijinal əsəri kimi təqdim etməkdir.
- **Gizli razılaşma:** İşin tamamilə və ya qismən başqa insanlarla sövdələşmə nəticəsində hazırlanmış müstəqil iş kimi təqdim edilməsi. Buraya başqasının akademik işini plagiat etmək,

oğurlamaq və ya surətini kopyalamaq, başqasının işini tamamlamağı təklif etmək və ya akademik işi tamamlamaq üçün ödəniş tələb etmək və ya almaq üçün təqdim etdikləri işləri başqa tələbəyə təqdim edən tələbələr daxildir. Bunu akademik əməkdaşlıqla qarışdırmaq olmaz.

- **Sövdələşmə hiyləsi:** Eyni zamanda “xəyali müəlliflik” kimi də tanınan bu kateqoriya gizli sövdələşmənin bir formasıdır. Bu hal tələbə və ya tədqiqatçı başqa bir şəxsə işi onlar üçün tamamlamağı tapşırıqda və sonra işi öz işi kimi təqdim etdikdə baş verir. Buraya tələbənin və ya tədqiqatçının əsasən başqasının işi olan və redaktə edə biləcəyi işi təqdim etdiyi, tələbə və ya tədqiqatçının başqası tərəfindən əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilmiş (kiçik düzəlişlərdən daha artığı) qaralama versiya hazırladığı hallar daxildir.
- **Sitatın mənbəsi haqqında yalnız məlumatın verilməsi:** Oxunmamış mənbələrə istinad etməklə, məlumatın əldə edildiyi “ikinci dərəcəli” mənbəni göstərməmək. Buraya uydurma sitatlar və ya mətbəə xətlərindən kənara çıxan yanlış sitatlar daxil ola bilər.
- **Özünə plagiatlıq:** Daha əvvəl təqdim edilmiş əsəri yenidən nəşr edən və onu tamamilə və ya qismən əvvəlki işə istinad etmədən yeni fikir və ya əsər kimi təqdim edən müəllif. Özünə plagiatlıq həmçinin “yenidən emal”, “təkrarlanma” və ya “tədqiqat nəticələrinin istinad edilmədən bir neçə dəfə təqdim edilməsi” kimi də adlandırılır. Tələbə kontekstində, özünə plagiatlıq, lazımi sitat olmadan artıq qiymətləndirmə üçün təqdim edilmiş işin hissələrinin və ya hamısının təkrar istifadəsini nəzərdə tutur. Tələbə bir dərsi təkrar edirsə, eyni qiymətləndirmə hissəsini tam və ya qismən yenidən təqdim